

Regeringsuppdrag till Polismyndigheten att förstärka bekämpningen av illegal handel med narkotika

RFMA – konferens 2021-10-13

Stewe Alm, Projektledare, Nationella operativa avdelningen

Uppdraget

- Utveckla åtgärderna för att minska förekomsten av narkotikahandel på offentliga platser
- Utveckla arbetsmetoderna och samverkan med berörda myndigheter för att öka upptäcksriskerna och lagföringen gällande illegal handel med narkotika
- Analysera och vid behov även föreslå åtgärder som kan vidtas för att ytterligare bekämpa den illegala handeln med narkotika
- I tillägg
 - Beakta jämställdhets och jämlikhetsaspekterna
 - Analysera det internationella arbetet som vidareutveckling av förmågan genom ytterligare förstärkning av Sveriges engagemang i EMPACT

Övergripande iakttagelser

- Narkotikabrott som fenomen präglas av en **hög grad av komplexitet** och karakteriseras av en **diversifierad marknad (fysiskt och digitalt)**
- Narkotikabrott utgör **en tydlig brygga** mellan det lokala och globala kriminella miljöer.
- Narkotikabrottsligheten präglas av ett **högt mörkertal**, där öppen handel med narkotika (både i det offentliga rummet och på nätet) kan ses som toppen av ett isberg.
- Narkotikabrottsligheten **fördelar sig inte jämnt över populationen**. Ålder, kön, etnicitet, uppväxt, miljö påverkar fördelningen av lagföring, upptäcktsrisk och risk för att utveckla missbruk.

Drivkrafter för handel och användning narkotika

- För den organiserade brottsligheten som hanterar narkotika utgörs drivkrafterna dels av efterfrågan av missbrukssubstanser i befolkningen och dels av de ekonomiska vinster som den illegala narkotikahandeln genererar
- För missbrukarna av narkotika utgörs drivkrafterna av flera upplevda kontrollerade eller okontrollerade situationer:
 - Stimulans vid nöjen och sociala situationer
 - Prestationshöjande och självmedicinerande
 - Avtrubbande vid psykisk eller social ohälsa
 - Okontrollerat och nedbrytande missbruk

Narkotikans inverkan på och kopplingen till den organiserade brottsligheten

- Narkotikabrottsligheten faller inom definitionen **organiserad brottslighet**
- Även om narkotikabrottsligheten per definition är organiserad **skiljer sig graden av kriminell organisering åt (från löst till strukturerat) på olika marknadsnivåer**
- De högre nivåerna kännetecknas av **hierarkiska strukturer med inslag av nätverk**
- De lägre nivåerna karaktäriseras mer av **löst kopplade nätverk av grupper och aktörer** (mellanhänder och säljare)
- Nivåerna är sammanlänkade och möjliggör en **kriminell karriär** från låg till hög nivå

Narkotikahandelns betydelse för uppkomst av konflikter mellan nätverk

- **Kopplingen** mellan narkotikahandeln och konflikter som i flera fall resulterar i skjutningar och sprängningar är tydlig
- **Orsakerna** till konflikterna är flera och varierar
- **Källor till konflikter** kan vara dispyter och konkurrens på den lägre nivån om etablerade geografiska narkotikamarknader
- Ett nätverk försöker att **expandera sitt geografiska område**

Skjutningar – vanliga orsaker

- **Respekt, status, position** – insyn och inflytande över narkotikamarknaden i miljön
- **Hämnd** – en effekt av tidigare skjutningar
- **Riskhantering** - undanröja en individ som på något sätt anses utgöra ett hot mot en individs alt nätverks narkotikahandel
- **Extern konkurrens** - ”statuera exempel” inför ett konkurrerande nätverk för att markera makt över ett geografiskt område inklusive en inkomstbringande kriminell verksamhet
- **Intern konkurrens** - undanröja någon som befinner sig på en högre nivå för att själv kunna ta dess plats
- **Rubbade maktbalanser i miljön** - överta en högre ”vakant” position där företrädaren antingen fallit offer för en exv. skjutning eller har gripits och lagförts av polis

Sprängningar - orsaker

- **Skuldindrivning** – hota/skrämman fram en betalning
- **Dominansbeteenden** – sätta ett nätverk ”på plats” då dessa i något avseende ses som ett hot mot nätverkets narkotikahandel och makt
- **Kontroll** – skrämman individer till samarbete

Förklaringar till konflikter – orsaker/drivkrafter

- Otrygga miljöer
- Tillgång till skjutvapen och sprängmedel
- Den ”sub-kultur” och värdegrund som råder bland individerna i vissa av de kriminella nätverken samt normer och attityder gentemot de som ses som konkurrenter och hot
- Användandet av skjutningar och sprängningar vid sidan av andra normbrytande beteenden har utvecklats till att bli en ”normalnorm” i vissa av de kriminella nätverken
- En genomförd skjutning innebär många gånger en ”statushöjning” inom nätverket för den individ som genomför detta

Dold handel - öppen webb/Darknet

- Dold droghandel utgör den del av handeln med narkotika och andra droger som helt eller delvis **sker via digitala medel där internet intar en central roll**
- Den dolda handeln med narkotika uppfyller definitionen för **organiserad kriminalitet**
- Handeln via den **öppna webben och sociala media** utgörs av ej kontrollerade droger, läkemedel samt även narkotika
- Handeln med droger via den **krypterade webben ("Darknet")** utgörs av samtliga typer av narkotika och narkotikaklassade läkemedel
- Narkotikaförsändelser i det **nationella postflödet** - betalning med **virtuella valutor som Bitcoin**
- **Fördubbling av handeln de senaste 5 åren**
- Omsättningen på "Darknet" beräknas till ca **350 miljoner kronor** för 2020 vilket i medeltal innebär en omsättning på **29 miljoner kronor i månaden**

Narkotikabrottslighetens kopplingar till andra brott (1)

- Lokal brottslighet/öppna drogsccener – **missbruksnivå**
 - Tillgreppsbrott och våldsbrott
 - Snatterier, stölder i butik, tillgrepp från fordon, fickstölder och personrån
 - Utpressningar mot lokala näringsidkare
 - Försäljning av narkotika för att finansiera sitt eget missbruk
- Lokal brottslighet – **kriminella aktörer lägre nivåer**
 - Skjutningar och dödligt våld
 - Penningtvätt
 - Olaga hot, utpressning, kidnappningar och allmänfarlig ödeläggelse (sprängningar)
 - ”Alla som ägnar sig åt narkotikabrott ingår inte i skjutningar men alla som skjuter ägnar sig åt narkotika”

Narkotikabrottslighetens kopplingar till andra brott (2)

- Nationellt/internationellt – **kriminella aktörer högre nivåer**
 - Penningtvätt (större skala)
 - Tillgång till andra valutor för att köpa narkotika utomlands
 - Logistik och gränsöverskridande handlingar
 - Utveckling av smugglingsbrott
 - Korruption
 - Anstiftan till mord
 - Våldsbrott
 - Gränsöverskridande penningtransaktioner
 - Transporter av kriminella varor

Narkotikabrottlighetens internationella förgreningar

- Kriminella nätverk med ursprung eller kopplingar till utsatta områden har fått **en ökad betydelse** inom den internationella organiserade brottsligheten
- Bilden bekräftades och förstärktes genom delgivningen av kommunikationsinformation från **EncroChat (OP Robinsson)**
- Användarna av denna krypteringstjänst **representerades till stora delar av aktörer i den kriminella miljön**
- Resultaten från OP Robinsson visar att **ca 100 – 150 ton narkotika per år smugglas till Sverige**
- Kunde länkas till **ca 2 000 användare i Sverige**
- Informationen från EncroChat har hittills bidragit till att i Sverige **lagföra mer än 250 kriminella aktörer med motsvarande mer än 300 fängelseår**

Internationell svensk narkotikakriminalitet

- Svenska kriminella aktörer **är aktiva i Europa**, där Polisens fokus styrt mot spanska sydkusten
- Handlar till största delen med **cannabisharts och kokain på grossistnivå**
- Ur ett svenskt/spanskt perspektiv - karaktäriseras av ett **högt våldskapital**
- Flera **skjutningar och mord** som begåtts av svenska kriminella i Spanien

Konkreta polisiära åtgärder mot narkotikabrottsligheten - lokalt

- Särskilda lokala **fokusgrupper** med riktat arbete mot den öppna narkotikahandeln utifrån lokala lägesbilder – under införande
 - Arbetet ska ske mot narkotika-, vapen- och våldsbrottslighet
 - Ska bestå av behovsanpassade kompetenser
 - Ska prioritera en uthållig, systematisk och kvalitativ brottsbekämpning som syftar till att reducera tillgången på narkotika och vapen, att förverka brottsvinster samt att förebygga gängrelaterade konflikter och annan grov brottslighet
- Samarbete med **tullen och Kustbevakningen** vid lokala gränsövergångar
 - Utbyte av underrättelseinformation
 - Samordnade operativa insatser
- Brottsförebyggande arbete med lokala aktörer – **kommuner etc**

Konkreta polisiära åtgärder mot narkotikabrottsligheten – nationellt/internationellt

- **Systematisk kartläggning** av den organiserade narkotikabrottsligheten vid Noa och regionerna – underrättelsearbete
- **Stöd från Noa till regionerna** med underrättelseinformation, operativ samordning och teknik
- **Avancerat underrättelsearbete** vid Noa med kartläggning av den digitala och dolda narkotikahandeln
- **OB-satsningen**- svensk myndighetsgemensamt nationellt operativt samarbete mot den nationella organiserade narkotikabrottsligheten
- **EMPACT**- Svensk myndighetsgemensamt internationellt operativt samarbete mot den gränsöverskridande narkotikabrottsligheten
- Brottsförebyggande arbete **med andra myndigheter** på nationell nivå

Polisens operativa samverkan med andra nationella myndigheter och aktörer

- Samarbete med **tullen** – utbyte av underrättelser, koordinering av operativa insatser, samverkan vid gränsövergångar, internationellt genom EMPACT
- Samarbete med **12 myndigheter** inom OB-satsningen
- **Samarbete med övriga brottsbekämpande myndigheter** - Ekobrottsmyndigheten, Skatteverket, Tullverket och Kustbevakningen

SLUT